

Sed etiam dubium est circa alteram quæstionis partem. Aris n.2 de

Sed etiam dubium est circa alteram questionis partem. Ann. 12. gen. 8. & 9. & 4. Meteor. ann. 1. de finibus Calidum. & Frigidum, Humidum, & Siccum ; quasdam a signavit difficultates, quae innumeræ, nec levæ fuisse difficultates, quo factum est, ut plurimi illi penitus abiecerint, & alias propria industria investigaverint; alii vero eas acceptaverint, ut veras eorum plumbum, non temper, ita Pomponat. & Buccaferr. 4. Meteor. in plurimum, gen. 3. q. 3. art. 2.

ARTICULUS I.

In omnibus corporibus esse formas accidentales demonstratur.

Hec est receptissima sententia praesertim inter Latinos, ut diximus, quam Scot. semper supponere videtur, ubiqueque de his qualitatibus loquitur ita 2.d. qu. 6.N. & O. d. 15.q.1n. & p. 17.q.3. & d. 2.q.3. & alibi spes. Prob. primi placitibus, & manifestis Arif. autoritatibus, non quia in his caput placitibus, nam apud nos semper magis urgebit una stabilitas riso, quam nullae autoritates, feire namque eft per easam cognoscere, non per auditorium, & ut inquit illa, non eft attendendum quis dicat, sed quia dicat, & hujus indolens probatores Philosphori, unde Hier. Ab Angelo Scoto inclusus i. 2. de form. propriet. p. 58. loquens de auditoriis etiam Arif. inquit: *qua si fine experientia, vel ratione in Philosphori non liberetur recipio.* Utavia q. 41. fec. 1. at, nec sprotes in rebus Philosphorius etiam ferunt finam ad examinandas as auditorias convertere, & Ragusei c. cap. 4. in fine fugatur dicens, *maga puto ea Philosphorius, quam auditorias decerneret;* unde afferta tua solis auditoriis habiliare, ut Cremoninus alloget, non folum in liberis Auditoribus eff indecorum, sed etiam in ipsi Arif. Interpreteris minimè laudandum, ut monuit Zabarel. vir de Arif. doctrina benemeritus lib. de regionibus artic. 6. b. subl. ait, *Ea laudanda quidem in hoc sunt Interpretes Aristoteli, qui in suis artibus non acquirentur, de ejus dictis dubitantes, & tanquam ratiōnē quoque exquirentes, quod quidem illi, qui veri Philospholi esse volunt, in omnibus facere debent: quare verus, & genuinus philosphandi modus etiam in Peripato eff non solum Arif. autoritatis acquisiere, fed etiam rationem vigilante difform ab Arif. nam qui soli autoritati fidit, rationem spēnens, argentea quodam appellatus eff vir multe autoritatis, sed modice rationis, ut bono sive ratione, ca. iugiter potissimum de causa Arif. auditoriae adducimus pro nobis ostendere, ut putidum Cremonini mendacium refellamus, qui sec. 2. cap. 1. *ut finem sit, Latino nec unum quidem Arif. locum adducere posse,* ubi elementorum qualitatis appetiverunt accidentales, cùm tamen pro tentia Grecozum engatur innumeris ab ipso relat. summatim itaque, & clariores afferemus.*

In 7. Phys. l. 1. & 8. l. 55 primas qualitates enumerat inter passiones sensibiles, idem habet p. dege. 24. lib. 2. de gen. 34. & 55. caput antiquos, eo quia solas elementorum qualitates agnoscuntur, non enim formas substantiales. Item lib. de sensu; & sensib. act. ignem agere non quatenus ignem, sed quatenus calidum, per quod manu[m]e ferecent formam substantiam ignis ab ipso calore. Et 2. de part. animal. ab initio docet, qualitates non esse de elementis elementorum, sed illorum virtutes; & 7. Met. 7. differuntur verbis substantia non esse, sed accidentia, quod denouo repetit 5. Met. 19 & 8. Met. 5. videatur codex, quia verba sunt apertissima, quae brevitas gratia hic non transcribimus. Denique idem deducitur ex variis ejusdem Arilit. principiis, quod nimirum substantia non habet contrarium, non insipit magis, & minus, non est per se immediate clementibus, non terminat alterationem, sed generationem, & alia humiliorum, quorum oppositum omnino convenit alligatis elementorum qualitatibus.

¹⁰ Ad cuncta hæc Arist. testimonia plura adinvenerit Crémonis diverticula; Primum inquit, Philosopum, cum illis qualitates vocat paffiones elementorum, & accidentia, loqui dubitando, & proponendo Antiquorum opinione. Secundo cum negat esse substantiam locu[m] de substantiis compotis, & per se substantibus. Tertio cum negat in substantia contrarieata, locu[m] tantum de substantia compota, non autem simplici, quales sunt forme elementares, unde vult substantiam latius sumptum, ut etiam differentias substantiarum complectitur, contrarieata habere, quod probat ex Arif. I. Phil. 5.7 ubi principia rerum naturalium contraria ponit & 10. Met. 13. ubi at in omni genere aliquam primâ contrarieata reperiuntur, quantum enim generus per oppositas dividitur differentias. Quarto cum negat substantiam magis, & minus sufficeret, id intelligendum est de substantia in toto suo ambitu, Arif. enim ibi de eo magis, & minus loquitur, quod contrarieatur substantia, unde cum substantia quod se totam contrarium non habeat, hinc sit, ut in eodem sensu magis, & minus non recipiat. Quinto non negat Arif. substantiam aliquam esse per se sensibilem, sensu enim diffinitu[m] substantiam in sensibili, ac intelligibili, quare siquicunq[ue] abstrahit a materia et per se intelligibili, ita materialis est ex parte sensibili, vel hoc alterius de substantiis compotis, non simplicibus; vel denique elementares qualitates eadecum sensu, ut qualitates sunt, & accidentia, non per formam substantiarum. Sexto ait elementares qualitates in gradibus remissis terminare alterationem, quia tunc sunt accidentia, at cum ad eum intentionis gradum pervenerint, ut queant elementales substantiarum alterare, tunc generationem terminare, quia tunc non elementares aucti sunt.

fed substantiales forme eaferunt. Denique inuitum evadendi modum, dicens substantiales elementorum formas non esse qualitates ipsas, sed connexionem duarum qualitatium, quae ad determinatum gradum redacta ratione elementi confluuntur, huicque nexus scilicet essentialem quidditatem elementorum neque contrarietatem competere, nec fulciri magis, & minus, nec esse tenibile, nec terminare alterationem, fed generationem.

11 Sed haec omnia effugia prorsus vana sunt, neque cuiquam prorsus valent. Non primum, quia verum quidem et nonnullis ex precipitatis locis Philosophorum examinare Veterum placita, posse tam ex proprietas, quam loquens determinat ipsa qualitates non esse substantias, sed affectiones elementorum, ut preterea videt el. 3. Metaph. 17. Non secundum, quia cum a Aris praedicant qualitates non esse substantias, abolute loquitur de latitudine, & abesse "limitationes, & nomen negavit esse substantias, sed affirmavit etiam esse passiones, & affectiones, si enim loco nunc citato loquitur, "horum vero (scilicet elementorum) "candiditas quidem, & frigiditas, & finites partes non sunt substantiae. Non tertium, quia ut ostendimus in Logica diph. 7. q. 1. art. 3. propriae illa convenient omni substantias, non solum directe, sed lateraleriter etiam, a sic indirecte existenti in predicamento, nam eam Aris, praedicamento substantias adscripsit, ut a quoconque accidente predicatione contradistinxerit, & ideo de quaque substantia intelligi debet; tunc quia si formis, ac differentiis substantialis contrarietas conveniret, etiam & compotis ex eis confluxis conveniret debet, quia forma, & differentia vel est totalis, vel certe principali pars compotis, cui totam suam communicat natum, & conditionem; nec loca, quae ex Aris pro hoc adducuntur, eu fragrantur ut loc. in Logica nota voramus. Non 4. tum quia ut ibidem diximus, ut operem magis, & minus ab Aris tributari substantiae universitatem, in abecedente conditioinguitur, atque ideo omni substantie etiam distributio competere debet, tum quia si aliqua substantia magis, & minus suscipit, ergo male illam aliq[ue]nt proprieatem de tua substantia, at in touto ambitu suo, tum quia si de illo magis, & minus loquitur, quod contrarietatem sequitur, cum nulla prolixus substantia, ut diximus, contrarium habeat, nulla quoque lucipiter magis, & minus, tum tandem quia inferior diph. 1. quell. & art. 2. ab solido ostendimus cuicunque formae substantialis magis, & minus lucipicer penitus repugnare. Non quintum, quia cum a Aris. 2. de Anim. 63. 4. & 65. docer substantiam non esse per se sensibilem, loquitur in universum de quaque substantia, tam composta, quam simplici, quia in hoc casu ab accidente fecerint; quod quidem etiam certissime constat ex Eucharistia Sacramento, si na que substantia per se sensibilis esset, tunc ut aegit Doctor p. diph. 7. q. 3. & 22. qu.p. in corpore, posset eius præsencia direxere, & absentia faltem indirecte sensu percipi, sicut inquit Aris. 2. de Anim. 113. quod ilius est tenebre perceptivus, qui quando illicet lux non est praesens, atque ita posset sensu percipi abentia substantiae in Hoolia confiteatur, quod est errorneum, & contra experientiam, tum quia nequit reddit ratio, cur potius sensu substantia elementorum, quam mixtorum, cum illas qualitates in utrilibus corporibus similes faciant fenestrationem, dum autem Aris. assignavit substantias sensibilem, ad intelligibili diffundant, lane non intellexit esse per se sensibilem, tandem ratione accidentium, qui subiectat, hoc enim sufficit ad ponendum inter utramque discrimen, quia per nullum accidentem ibi inherens illa dignociti potest, nec ultra opus est, ut ratione unum est intelligibile, eadem ratione alterum sit sensibile; ac etiam prorsus voluntarium est, quod ibi addebatur, dici posse qualitates illas seu sensu cadere, ut accidentia lumen, non ut substantias, si enim eadem prorsus entitas est innulla substantia & accidentia, & eadem prorsus entitas sentiretur, & non sentiretur sub diversa ratione, tum quia ad sensum talius pertinet cognoscere omnem exuberantiam, ut ait Aris. 2. de Anim. 118. ergo posset sensu talias cognoscere qualitatem in qualibet gradu, etiam in summo, ut patet experientia, ergo adhuc ut substantia per se sentiretur, quia ad talium gradum redacta per Adversarios evadit substantia.

Noque etiam valer sextum effugium, quia qualitas in gradu intensio non differt a lepra in gradu remissio, nisi secundum magis, & minus, at differentia secundum magis, & minus, ut et apud omnes in confessio, non varia rationem specificant, tanto minus genericam, quia enim credet, quod eadem qualitas, que in secundo gradu, v.g. erit accidentis, evadat substantia, statim ac tertium attingit, vel quantum? sed de hoc infra rursus redibit ferro. Nec denique ultimum, quia si nulla illarum qualitatibus per se sumpta ad quemcumque gradum redigatur, nunquam fit forma substantialis elementi, ergo nec ambarum combinatio, vel unio in certo gradu, nam vel hoc aggregatum ex duas qualitatibus duas importaret, formas substantiales, vel unam tantum; non primum, tum quia tunc duae forme substantiales disparte simul informant eadem materialm; tum quia si autem unione erant illæ qualitates pura accidentia, persequunt ex vi suis unionis superadditæ fieri substantiae, uno enim eum folium extrema copulat, & necdit, non autem eorum naturam essentialiter immutat. Neque 2. tum quia ex non substantiis substantia coalecit, nequit ex p. Physicor. 52. tum quia si tota combinatio dicatur una forma, non erit quid per se unum, cum nec possit assignari per se actus, & per se potentia, sed aggregatum quoddam ex pluribus formis, & si eit quid per se unum, hoc erit potius compotum quoddam substantiale, quam substantialis ipsa forma; omnia ergo, illa Cremonini effuga frivila vana.

12 Deinde probari solet per Latinum evidenter ratione, etiam in ipso Aristot. de Anima, p. 27. & 30. ac. Metaph. 17. quod uniuersitatem

& ita revera fientidem est, quod sicut mixta propriis substantia forma substantiarum constitutum, & inde a tota natura constituta peculiares fluent affectiones, & accidentia, sic constituto unoque per se propriam substantiale formam qualiter statim ab eius loco inveniuntur, & in illis sunt accidentia, ergo etiam in illis major, et etiam si pluribus, citat adhuc ratione probatum, tunc sua substantia, & accidentia non tantum inveniuntur ex sola comparatione ad aliud, sed quia in illis sunt conditio[n]es, & naturae, ergo nequid alius dicit diversum.

In oppolobicit. Prima Cremonimuraria Arifor autora ita quibus docere videtur formas elementorum eius primis qualitatibus. Prima est 2.de gen. sex. & 7. ubi at contrarietates, five contraria qualitates simul cum materia eius principia, & formas, quibus co-
stitutae sunt.

ut, ut ibi probavimus. Dices, quod licet substantialis forma, quantum est ex, det esse simpliciter, tamen semper adveniret enim completo, tunc daturam esse secundum quid, & sic evitatur accidentale. Hic causa est illi impossibilis, quia ens completo non est ordinabile ad ultorem formam, que det esse simpliciter, quantum est ex se, aliqui nunquam ferent substantialis conceptus, nam haec fit ab adventu forma substantialis disparendit, sed si illa tunc accidens esset iam compo-
sibilis et esset cum precedentibus minor vel principalis argumentum ab Adversariis conceditur, & fanè negari nequit, nam videmus mixta calerehi, & frigidei ab aliis nebulosissimis mutationes, & in Eucharistia videmus illas remanere ab illecentibus substantia panis, & vini.

Resp. Cremon, majorem illam non esse absolutè veram, quia intellegit in Deo est substantia, & in nomine accidens; figura rotunda Cœlo est substantialis, inferioris corporibus accidentalis; & forma substantialis dicitur accidens relata materia, quia ei accidens, & substantia respectu compositi, quod substantialis constituit, inquit ergo esse per se, si codem modo ab utroque, participetur, at fallum est, si participetur diversimod; & idem quia calor in mixto non perficit participetur ab ipso, nec calor in eo ad cum gradum progressus, ut possit substantialis determinare, id est accidens & à materia ignis perfecte participatur, ita substantialis politi determinare.

13. Hac solutio facile infringitur, nam calor, quando perfec^te par-
ticipatur a subiecto, vel id est, quia aliquis gradus ei additur, quem
principis non habet, vel id contingit fine aliquo addito; non secundum
qua tunc non possit alterari affect, cur modo perfecte participetur, &
non pruis; si primus, vel illius additum ei ejusdem ratione cum imper-
fetta entitate erat calor, ita vel diversa, si prius, ergo sicut entitas
imperfecta erat calor, & ita perfe^ta, quia quae sunt ejusdem ratio-
nies sunt etiam ejusdem speciei, & con sequente nequeunt esse sub-
stantia, & accidens, quae non solum specie, sed praedicamento dif-
ferunt; si vero secundum dicatur, ergo illud additum erit substantialis
forma, & con sequente qua entitas illa imperfecta remanet, nam
in intentione prior qualitas non deperditur, iam in elemento erunt
duo, scilicet calor imperfectus, qui est accidens, & calor perfectus,
qui erit substantia, & hunc nos vocem formam substantiam agimus,
cum verbo substantiam, rectius est dictum, quia cum specie, & praedi-
camento differant, debent diversi nominibus appellari, ut confuso
evitetur, & ne cognatus concedere ideo modo esse affectans, modo
substantiam. Nec allata initiatice maiorem illam labefactant, non illa
de intellectione, alii que attribuit Deo, & creature communibus,
hac enim omnia purum praeferunt conceputum, non autem realita-
tem adaequatam ei subtrahunt, at naturae praedicamentales, uti sunt
substantia, & accidentes, realitates important genericas, vel specificas
verè per differentias contrahentes alterius, & alterius rationis, quia
disceruntur securius. & non substantiam posse esse diversa sunt
disceruntur securius.

dieriorum generum, & non iubilantium politorum diversarum sunt species, ac differentiae per secundam regulam antepredicamentalem, atque idem prorsus implicat realitatem de predicantem non iubilantiam commixtum in realitatem de predicamento accidentis, aut et contra. Nec etiam oblati inflanta de figura Ceti, licet enim sit accidentis ab ipso naturaliter inseparabile, atque idem physica necessitate et necessario conexum, non tamen metaphysica, & logica, ita quod de ipso predicetur in prima modo dicendi per se. Cremon. arbitratur. Nec denique urgat tertia iunctio de forma respectu materiae, alius enim est locus de accidente praedicibili, aliud de predicamentali, forma replecta materie est accidentis praedicabilis, non praedicamentale, potest enim bene iubilans inducere rationem accidentis praedicabilis, non tamen praedicamentalis, ut diximus discept. 5. log. q. s. art. 2. de quo in proposito elli sermo.

16 Tentavit Cremon. has communites infringere solutiones; et sufficit, at, illa solutio, quod Arifot. locutior de elementis, ut principia generationis mixtorum, quia adhuc principium generationis mixti debet esse subfuntiale, cum accidens neque producit subfuntiationem, nec juvat dicere esse principia in trumentaria; quia ita sequitur formam, nec separatur ab eo, ergo actio generativa mixta cum ratione immunitate formis ipsi subfuntibialisibus elementorum atque idem cum talis actio eorum qualitatibus adscribitur. Sequitur etiam quod Arifot. locutio de qualitatibus, et de circumscriptione corundum formas subfuntiales. Nec etiam valet, quia altera solutio de circumscriptione formarum elementarum per qualitates; quia res occultas, & proprio nomine carente fonte Aris significare nominibus suis, & aliunde mutatis, si ergo Arifot. elementis agnoverit, formas subfuntiales a qualitatibus diffinguntur, certe illis noya impollutae nomina, cum spacio ac nescientia, inveniuntur.

¶ 14. Postrem probatur, tum quia videmus aquam calidam, cum igne remota fuerit, pristinam frigiditatem in se reparare, signum evidens aliud in ipsa reperiatur, principium frigiditatem anteventis, in quod calis operatio reverti debet, cum sufficienter referri nequeat in ipsam frigiditatem remisum, quia universaliter nulla qualitas potest frigidi intentare in suo fuctio, ut dicitur. q[ui] est. dicens. Tum quia in Eucharistia videmus has qualitates remaneas, ubi tam omnis substantia deperit, quod adhuc magis urgat, si cum probabili tentientem temeratur, aquam etiam in vinum non immutatur converti in sanguinem, quia tunc non sola mixta frigiditas remitteret, sed etiam elementaris, iclīcet aquae, unde proprio Crem, videatur h[ic] fiducia ob Sacramentum Eucharistie. Tum randum quia eodem p[ro]p[terea] dico p[ro]p[terea] mixta his a cibentibus confutis substantialis, scit enim elementis forma substantialis flatitur alla non esse, quam certa temperie primas qualitatis, partiter afferere licet in mixta formam substantiam non esse, n[on] certa carcerem qualitatum temperies, & nexus; vel si in mixta preger primas qualitates in certa temperie conjugata admissi tunc quoq[ue] formis substantiales ab eius distinguit, eodem p[ro]p[terea] idipsum de elementis afferere licet, conseruatis his nova imponere, nomen, Cum tunc ad praeteritum in quarti de Ccelo mentionem faciat de eis, quibus non sunt impone nomina: tum etiam quia gravitas quoque & levitas, sunt elementorum principia, si non in alteratione, latenter in ordine ad motum calent, & tandem 2 de gen. 8. negat Arift: ob id dici posse elementorum principia, ergo pariter nec primae qualitates ea ratione pollini legimus, nisi dicti elementorum principia.

Neutrali tamen solito infringitur; prima substiftit adhuc, quia cum elementis constituti principia mixtorum per qualitates, non intelligimus de principio principali, talis enim utiq[ue], est filia substantialis elementorum forma, cui etiam immediata competit actio, n[on] elementaris, & substantialis, sed loquitur tantum de principio infraelementali, cui tantum convenient actio diplativa, quae mere accidentalis est. Altera quoque vige, nam optimum quidem est imponere nomina rebus, quando res ipsa fuit per aliquid nota, at ex pentius abdite fuit, & occulte, ut in propofitione sunt elementorum formae, non pollfumus eis nomina imponere, sed tunc explicantur a posteriori per eorum effectus, ac proprietas, ut docetur. Anima. ix. 11. quod eo consilium fit, quanto hez proximiores animas, quae substantiales, unde in propofito ad circumcircumbendas elem-

torum formas aptiores sunt primae qualitates, quam formis, & levitatem, cum primae ipsas qualitates proximiores sint: formis, finitae priores, & ceterae omnes ex illis dependant; id est jure negavit Aris. 2. de gen. 8. levitatem, & gravitatem esse elementorum principia, ead vel maximè, quia ibi elementa contemplatur, ut sunt principia mixtorum, qui in munere eius tantum intercurrent solae qualitates, invicem agentes, ac cum ipsis elementis ad constitutio[n]em mixtorum con�parantes, ad quod minus levitas, & gravitas sunt proficiens incepta, ut ibi Aris. monet. At reclamat Crem. & velut ingens infect aburdum ponere elementorum formas occultas, ignotas, ac innomina[n]tas. Quod tandem apud nos nullum proficiens est inconveniens, nam ignoramus etiam formas substantiales mixtorum, que sunt magis obvia, aut argenti, lapidis, ferri, &c. si ergo habet nus foli occuleta, si proprio parente nomine, cur non idem de formis elementorum dicere licet?

Ad alias autoritates non minus facilis est occursum . Ad 3. non aut ibi sumemus . & aquam subflantialiter opponi, sed tantum opponi modo, ne consingerit subfuantio substantia offe contrariariorum : minima- medie accidentibus quibus affectu suu, potest etiam concedi eorum subflantias virtualiter , & radicaliter contrariariorum : quia aliqua habere contrarie, ut dicitur in libro de animalibus 1. quatenus ad contraria producuntur, ut dicitur et lib. 7. log. 1. art. 3. Ad 4. non sicut in vita viventia incitare, frigidae, &c. fed. calidi, calidiss., & humidiss. id est subflantius hi qualitatibus a flectis, per quod patet ad 5. Ad 6. loquitor ibi de actione alterativa ad generationem disponente, non autem de ipsa actione generativa , que foli forme ignis competit principally non autem calor, sed instrumentaliter. Ad 7. dicitur ibi mixtum confare ex elementorum qualitatibus, quatenus ex auro temperie coelestis, & dicuntur materia mixtorum, quatenus sunt materials dispositio ad formam.

17. Secundū, principaliter arguitur rationib⁹. Tum forma non agnoscitur, nisi ex præviis actionibus, sed in elemētis præger actiones proprias qualitatib⁹, quæ sunt calefactio, frigefactio, &c. nulla alia deprehenditur adhuc, ergo nō illa est ibi forma. Tum 2. illud est de subtilitate rei, quæ subtiliter auferunt res, a de. Anima 9. sed subtilitas primis qualitatibus auferunt ipsum elemētum, ergo &c. Tum 3. illa est forma subtilitatis aliquis rei, per quam potest fieri simili producere, sed elemēta per qualitates activas producere fieri simili, ergo &c. Tum 4. forma clementiorum fuit contraria, aliquo incorruptibilis elemētis, quicquid enim corruptitur, à suo contrario corruptitur et de eo, ex eo sunt infirmæ qualitatib⁹.

1. de gen. 50. ergo sunt ipsi prima qualitates.
Relp ad 1. neg. min. nam actio reducendi se ad prifinum statum, & ab ea dejecta fuerit, ac generandi alias substantias elementares, & mixtas satis indicat aliam formam qualitatibus ipsis priorem, nulla enim illarum actionem potest ipsi adscribitur: non prima, quia ut diximus, nulla qualitas potest ipsi am intendere, neque secunda, quia calor v.g. in igne nequit nisi calcificare, non autem igne, hac enim est actio propria formae ignis. Ad 2. neg. major, omnes enim proprietates habent, ut eis sublati serum substantia debeat, illud ignis, quo fabriato per se primo formaliter, & immediate tollitus, est utique de substantia rati, est omnium proprietatis, ita solvit hoc arg. Averroes 8. Met. com. 5. Ad 3. major est vera de ratione producentium simile primaria, & principali, qualitates ad ipsius elementorum vel sunt illis rationes producenti simile filium instrumentales, a dispositivitate. Ad 4. sufficit, ut corruptantur, quod sicut affectus dispositionibus contrariis, haec namque dum se a subiecto expellunt, denunciant per confectionem formae ipsius elementares, & sic intelligit Aris, quiquid corrupti, a suo contrario corrupti, nimirum vel per se, & primo, vel per accidentes, & concomitantias; Accedit, ut diximus, formas ipsas substantiales elementorum sed falso virtualiter, & radicaliter contrarias, ultra generalem illam incompossibilitatem, quam habent omnes formae substantiales disparate in eodem subiecto. Quod Feruchius contra nos obiecit lib. de sen. pag. 88. in hac materia pro detinente Cremonini, vide soluta lib. expurg. querel. 3. & quer. 38.

ARTICULUS II.

Explicantur definitiones istarum qualitatum ab Aristotele tradita.

Calore, & frigidi, humiditatem, & ficitatem Aristot. de gen. & g. 9. dividunt in concreto, ut eius moris est, in hunc modum, Calidum est, quo congregat homogeneam, & segregat etherogenam; Frigidum, quo congregat homogeneam, & a etherogeno sumit; Humidum, quo facile terminatur termino alieno, sed non proprio; Siccum, quo faciliter terminatur termino proprio, sed non alieno. Negre audiendi sunt Comini, cit. dientes Arist. potius ex Antiquorum placito, quam ex propria sententia allegatas artilliae definitions, quod ex quibusdam verbis euilem in eodem lib. tex. 54. colligere intinetur; Quia cum ab initio libri eas tradidit definitions nullatenus vultur meminimus, & calidum habet 3. Coeli 7. & Met. c. 1. & quantum tex. illo 54. antiquos referat, non tamen illis attribuit prestatas definitions, sed tantum, quod calidum segregare, & frigidum congregare, at tex. 8. non abolute pronunciari calidum segregare, sed etherogenum segregare, homogenea vero congregare, & quando exim, has definitions antiquorum testimoniis firmatae, non ideo deduci debet de eius mente non esse, sed potius ipsum in hoc cum Antiquis convenire, cum eas nullibi reiciat, quod tandem facere solet, cum veterum placitis non acquiescat. Potius ergo entendentium eti

stum harum definitionum eruere sensum, quam affere de mente Arif. non effere praesertim cum pallium ab omnibus Peripateticis recipientur, aut est videtur apud Zabar, libr. de primis qual.c. 3. & leg. Mercen.tom.1.dilucid.pag. 120. Contar.tom.2.qu. peripat. qu. de primis qual. Averianus 2.de gen.disp.2. q. 8.Averiam 9.41.fec. 5. Hurt.de cen disp.6.fec. 3. & alios.

19. Dicimus ergo allatas definitions esse ritè traditas, & sic esse intelligendas, quod illicet calor est qualitas, cuius virtute homogenea, & que euidenter sunt rationis, astantur, qua verò alterius sunt applications, diluviorum, quod manifestè conflit in liquefactione metallorum, &c. Nam aurum purgatur igne, quia omnes partes eiusdem rationis simul uniuersit, & diffimiles separantur, ut ferria, & impiorum partibus a purioribus; item si cera habeat in lapides, & paleas simili concretas, in liquefactione lapides subiungunt in tunc, palea lupernaria, & in media pura remanent cera: Ratio huius est, quia calor faciendo habet virtutem relaxandi, & rarefacendi, unde consequenter eis afflione, & caloris beneficio, que sunt euidentes rationis, & conditionis coadunantur, diffimili vero separantur, unumquodque ex propriis petens locum, nam si res illæ diffimiles sunt, diffimili quoque postulant loca, & cum per liquefactionem omne tollatur impedimentum, quod secum concretio feret, naturaliter quolibet ad terram tendit locum. Frigus contra est qualitas promiscue congregans homogeneos, ac etherogenos similes, quod patet in aqua congecatione, ubi videmus omnia in ea reperta, cujuscumque fini generis, & conditionis, simili uniri, & hoc, qui frigus frigilando vim habet condensandi, & confundiendi, & consequenter, qua reperti, simili constringit, & condensat. Humiditas est qualitas reddens corporis difficultate terminatio, facilè alieno, etenim humiditas corporis afferit fluxibilitatem quandam, quia in caula est, ut corporis difficultate propriis retinetur terminos, & figuram, sed faciliter corporis continentis accommodatur, ut pater in aqua, & aere precepit vas. Siccitas est qualitas reddens corpus facile terminabili, et termino proprio, difficile alieno, ut pater in lapide, ferro, terra &c. & hoc, qui fuscitas quandam conferit duritatem, & conscientia corpori, per quam refluit, ut aliena figura accommodetur, & faciliter corporis retinetur. Et peripateticis definitions istæ intelleguntur, & explicantur.

20 Adversus alias definitio[n]es emergit communis omnibus difficultas, nam definitio univerſaliter per prior[um] debet dari, non per posteriora, et si per posteriora, faltem per ea, quae proxima sunt, cur ergo Arist. volens has qualitates definire, non definitiv[em] per priora, sed per effectus? & si per effectus, cur non potius per primarios, & proximos, quales facilius, celerius, humectare, & exsiccare, sed per remos, & secundarios ex primis provenientes? tum quia qualitates alii praeter illos datur secundarii effectus, ut v.g. caloris inserviare, liquefacere, molire, &c.

Rel. primas qualitates secundum se, & ab solute consideratas utique per suas causas, & non per effectus definitas fore, ut essentia definitor, verum in lib. de gen. non ita considerantur, sed ut principia mixtorum, quemadmodum & ipsam elementa, ad exprimentia unitaria, quae minus redit per effectus ab Aris. sunt definitae, non quidem primarios, & proximos, quia per eos non exprimitur program eorum manus in generatione mixtorum, cum illos quoque caudent in generatione simplicium, sed per secundarios, & remotos, nos etiam quoscumque, sed praeceps per illos qui in generatione mixtorum exercuntur praesep, quales sunt in definitione bus recenti, & ali; nam ad generationem mixi simplicium mixtio requiritur, hec autem mixtio propriè fit a primis qualitatibus per effectus illos, nam in unoquoque corpore determinata requiritur mixtio, & condensatio, non summa, idcirco partes aliqui debent habere fluiditatis, & aliquid confitentia, hoc autem fit ex congregata humidi, & seci, quatenus terminabili, vel interminimabili sunt, ut dictum est; unum autem hoc fieri, nisi illa pars, que condensat improrportionabiliter erant, segregentur, & que improrportionabiliter fluides, congregentur, recte igitur definitiv Aris. primas qualitates per effectus, quia earam considerato in illis libris relativa est, non aboluta, redit etiam per illos effectus, & non per alios, five priores, five posteriores sunt facie aere, frigilacere humidare, & exsecicare, item rarefacere, & condensare, quia per hujusmodi actiones, & operationes non limitatur ad mixtionem generationem cum indiscriminat exercentur tam in generationem mixtorum, quam simplicium, calidum enim in aqua agendo eam calefacit, & rarefacit, & in vaporem, vel aere convertit, & frigidum è contra in aere agendo condensat ipsum, & vertit in aquam.

Hinc patet minus recte Aris. loc. cit. dicere id est Aris. per praeditos effectus secundarios legere, congregandi, terminandi, &c. potius deinde, quam per primarios calefacientia, frigescientia, &c. quia effectus iiii primarii sunt notissimi, & cuique obvi, unde definitio non efficit notior definitio, atque idea latius fuit aliquid de ipsis dicere, quod non omnibus effectus pervium, quod bene fit per illos effectus secundarios. Haec tamen non illi sufficiens ratio, quia sic potuerit Aris. illas definire qualitates per rarefaciens, & condensare, nam illi sunt fuentes caloris, & frigoris minus noti, quam calefacere, & frigescere, atque se insinuantur aliquid non omnibus ita permissum; ratio ergo praecisa, cur per illos effectus qualitates primas definerit, & non per alios, est, quam adaximus, quia nimur cum his concordentur, ut prius ipsa mixtorum, utique secundum effectus particulares ad generationem mixtum pertinentes explicari debentur, & non alias.

21 Deinde verò contra singulas definitions scatent difficultates

21. Deinde vero contra illas duas definitionses reatent difficultates pecu-

peculiares, & primo contra definitionem caloris; Tum quia falsum videtur calorem segregare etherogeneam, nam actione ignis calefaciens cera, & pax, flammam, & plumbum, si simul liqueant, ita milcentur ut nequeant amplius separari, quod clarus appareret in pharmaco, ubi plures, ac diversi liquores virtute caloris concenserint; item lac ad ignem coagulatur, & cum ipso palea, & alia etherogenes concentrantur, & item cernitur in luto, dum virtute caloris solaris durescit; item actione caloris vitalis in ventriculo diversa alimenta per concoctionem in chilum, & multi humores uniuirunt in venis cum fanguine, qui postmodum frigescendo fangue emisso separati diffundunt, & alia plura paxim similia exempla occuruntur, quia de causa Arif.3. Celi 79.4.iat calor per se convenienter congregat, per accidens vero, ut digreget. Tum 2. quia non contra falso videtur, quod segregare etherogenam tantum, nam calor intensus vira vitrea, & terrea frangit, ergo separat etiam homogeneam, similitudine dum glacies diffundit, aqua in variis diffinita partes. Tum tandem, quia congregare homogeneam, & segregare etherogenam videtur potius tribendum humidio, quam calido, quoniam effectus debet potius tribui caufa proxima, quam remota; ut supradicti effectus calor etiam causa remota, humiditas proxima, ergo, & probat, min. quia non a ratione calor homogenea congregat, quam liquefaciendo, ut diximus, quod et humidum reddere, dum enim metalli liqueficiunt, tunc etherogena separantur, & homogenea uniuert, si vero calefant, & non liquefiant, nulla sit segregatio, aut uno, & conformat etiam aliquod mixtum non calefit, sed aqua diffundatur, id est effectus sequitur, nam partes graviores descendunt, leviores superstant, ergo his effectibus non lequitur calor, sed humiditatem; & frigus dictum omnia congregare, quia condenat, & excusat, ergo conformat segregatio ex liquefactione provenient, non ex calore.

Relp. ad 1. Buccaler. & Pomponatus cit. concedendo calorem etiam interdum ethereogenesem congregare, & inquietum definitionem calidi ab Arift. datam intelligendam esse, ut in pluribus, quam etiam ut magis expedient recipiunt Comini. cit. qui prouide adducti noluerint Arift. calorem, & frigus, tanquam per reciprociam, & veram definitionem ex modo explicare, sed tantum invenire cuiusmodi qualitatum affectiones, quae illis ita per te convenient, ut tamen interdum aliens contingere posset. Fatemur hanc solutionem esse omnibus expeditorem, nec probabiliter carere, & praefixim quia ab Arift. notiones illis calidi, & frigidi non velut definitions eorum videntur aliatae, sed tantum adductae, tanquam priopositiones veræ ad conformatum id, quod ibi intendebat. Verum quia ubique loquitur Arift. de calido, & frigido eis adscribit praefatas affectiones, & praefixim 4. Met. contextu 1. sit in omnibus iudeo univerſaliter calidum congregare homogeneam, sicut triduum ethereogenes illis verbis, videtur enim in omissione calidum, & frigidum terminantia, & copulativa, hoc homogeneum calidum, hoc vero ethereogenes ut frigidum, ut notavit Mercen. cit.

22 Ideo p̄falt communem retine responderem, nimirum quod sicut calor habet per se calefacere, & tamen quodque refrigerat ex accidenti, ut contingit in antiperiflas, sic calor habet per se theromē separare, sed quod aliqua ruit, quia liquefacta maxime afflantur in quibulfam affectionibus fluxibilis, liquabilis, & similibus, hinc ita committuntur, ut nequeant separari, talia sunt certar, p, x, flammis, plumbis, & liquores quidam; unde postulamus cum Philopono 2. de gen. ad text. 8. quemqueptur Mercur. Averla, & alludere, per homogeniam Arif. non intelligere, quia unius fuit natura, immo, ut in ratione dimittimus, sic dicta causa causas fecit per se, & non per accidens; & cum dicebat, quod ea ratione si theromē efflent, aquilis ponderis, non ea calor segregare jam patet reponendo ex dictis, quia hic similia, & homogenea appellamus Arif. quia tunc ejusdem complexione, ponderis, & liquidabilitatis, & tandem cum dicebat haec ratione etiam hanc genere debere per calorem segregari, quia ipsa quoque per calorem rarefiant, non minus quam theromē, neg. conseq. quia cum ille sit ejusdem ponderis, & gravitatis non indistincta fecundat loca, sed in eodem permixta, & colligata maneat.

fulsantibus preciis; sed quia in liqueficatione, & etiam gravitate, vel yetest, aliave simili complexione convenient, licet diversi sint nature, per etherogenem vero, qua in his discrepant, itid eiusdem fuit natura, ut iunt exaltatio terrena, & terris vapor aquae & aqua sua admixta doctrina tuis congregatio, & concreto fieri a calore per se potius quam per accidens, quia congregantur ut homogenea, non ut etherogenae. Pofumus etiam dicere id est, utraccadens, quis intentione caloris ei separare possem a cera, sed ejus actio impeditur ab humore glutinoflo, & tenaciori liquor corporum, ratiocinio cuius ex febris connectuntur, & velut homogenea coire videtur, quamvis actio caloris illi legrege nitatur. Alto etiam modo potest per accidens calor etherogenae congregare, minirum partes tenuiores revolvendo, nam inde sequitur, ut partes, quae remanent, quamvis etherogenae, resiliat legrege ob crastifatione, & duritatem eis committant, & ita contingit in luto calore foliis dureflectere, ac etiam latere, quod etiam taliter si concretere virtute caloris, ut principali agescit, & concrecerit enim per coagulum crastum, & vilcom illi superarditum, inferni tamez calor, ut attenuatio- ne partium diffundatur per totum. Calor autem vitalis non unit in se per se, ut concretae, & conglutinatae.

23. Ad 3. pariter inquit Arefius, quod si calor, quatenus tantum rarefactus, legrege dicatur, hoc potius tribuum efficiat humiditatem, vel fatigem rariatis, quam ipsi calor, quem ut pif calidior adscibatur effectus, ei tribuit ultra virtutem rarefactivam, virtutem etiam elevandi furium, cuius beneficio homogenea aequaliter habent congregatum. Sed hoc iam pupillatum est, quare breviter dicendum, quod hinc affectum calor hunc effugiat regre- gatio etherogenae, & congregandi homogenea media ractaretur a humiditate, vel potius liquefactione, adhuc tamen effectus in calor adscibitur tantum, non alius, quia hunc effectus confidat praefertim Arif, ut producendum in alieno subiecto; licet ergo propter hic effectus ab humiditate produci in proprio subiecto, nisi in calore, id est calor tribuitur, sicut etiam est contra, licet siccitas in iuncto ubi reperitur, polle etiamaea cedula condensationis, & congre- gationis, quia tamen hie effectus in alieno subiecto non sicut a frigore causatur, id est frigori adscibitur, ut causa; quam doctrinam recipiteret Arefius loc. cit. non ei opus est alias speculations communifici, cum illa sufficiensstimum fit pro argumenti solutione.

ex illis diversos humores, sed virtute animæ, quod est agens præmarium, vel ob angustiam venarum, in quibus illi humores detinuntur conclusi, unde videmus, postquam fangus = venis eiusel, tunc calorem ei innatum separare nonne illos humores, quod non eveniret, si à maximo frigore statim condenatur? & idem dicti poterit de urina, in qua post emptionem partes crassiores separantur à subtilioribus. Tandem ideo Arist. 3. col. 24. inquireat, per accidens convenire, quod disgregat, quia scopus eius præcipuus est homogenea congregare, & ad hunc finem ethereogena diffolvit, ut homogeneam uniantur, cum ratione ita de. gen. 8. quando in ipsis foris oculis deveniuntur, & in aliis off. concrevuntur, & a

do ignis iulet quadam leggregare, id ipsum esse congregare ea, quæ sunt ejusdem generis, quia nimur hoc sequitur ad illud.

Ac 2. calor veluti per accidens via disruptum, dum ca rarefaciendo, ac dilatando ab invicem divelluntur, eo modo, quo rarefaciemus materiam ororum, & castanearum, dum talis materia rarefacta ma-

Relp. ut dicebam calorem posse per accidens etiam etherogenum congregare, sic in proposito dicimus e contra posse frigida eadem congregare, & ita configit in exemplis alatis, per accidens fata, & via disruptum, quatenus per se condensans, & constringens in struimus quadam partes, ille ab aliis levinatur, dum eas secum trahere a

glutinasasnequeunt, ob dissolutionem humoris, quo invicem necabantur, membra frigore solvi dicuntur, quia spiritus, & calore ad interiora refugientibus delitata membra rigent, & collabescunt; lacrym: ab oculis exprimuntur, & pituita a cerebro, quia dum partes crassiores, & solidiores per congelationem, & condensationem comprimuntur, tunc partes tenuiores comprehendionem non patientes excentur; qua etiam ratione foli vapores confilantur in media aerei regione, exhalationes comprehendionem refugientes excentur, quas etiam frigus quantum est se, condensare, & confusare intendit, lepatationem illam humorum sanguine emisso jam diximus fieri a calore intato, non a frigore, vel si h: a frigore, id est per accidens, quatenus humoris illi actione frigoris adveniat, vel minus graves secundum cuiusque naturam redudentur, & diversa petunt loca: sal, & latum re vera a frigore non disolvuntur, sed tantum ab humido, unde al fidem aqua dissolvit, five frigida sit, five calida dicuntur tamen a frigido dissolvit ratione humiditas, quae soler illi esse conexa. Ad aliud dicimus polle eundem effectum a contraria causis procedere, si effectus est pluribus, & diversis modis acquisibilius, ut in propriae cit: congregatio homogeneorum, que habent potest per calefactionem, & rarefactionem, ac etiam per frigescionem, & condensationem. Vt melius negat esse eundem effectum sola homogenea congregare, quod foli calor convenit, & congregare homogenea, ac heterogenea simul, quod convenit frigori.

25 Tertio tandem obicitur contra definitiones humidi, & sicci, multa namque facili alieno terminantur termino, difficiliter proprio, ut flamma apud nos, & venit ignis in concavo Lunge: hac enim exinde faciliter terminantur, sed configurationem recipiunt ex continuum scilicet a fornace, & à concavo orbis Lunae, pulvis certe & cinis, quae siccata sunt, difficiliter proprio terminantur termino, facile proprio, cuius rei experimentum aqua ipsa prebere poset, quia faciliter effundit, & funditur, & multo difficilius retinetur oleum, quia velut humidis adhuc magis penetrat; aqua vero gutta in orbem suam natura conglobatur, signum evidens habere terminum proprium, quod adhuc evidenter est de ipsa in gloriam concreta, ac etiam cum effunditur ex vase oblongo, & concavo, nam adhuc in sere candem retinet figuram.

Resp. ad 1. caratione Telefus dicit ignem humidum esse, quod quam ercentem sit, neminem latet; Buccalera & Pomponat ex Philopono neantur iam recipere figuram a fornace, liquendum in ea non quieti, sed tamper egrede nesciunt, unde propriis eti adseruntur, ieiunis figuram pyramidalem. Hoc tandem ultimum est falsum, tum quia elementa certam figuram ex se non habent ex 2. de Cglo, tum quia illud proprium dicitur obtinere figuram, quod in ea sicutabilitate habet, quod in flamma non cernitur, quae temper trepidat, & variatur, tum tandem quia illa pyramidalis non convenit ei per se, sed merè per accidens, quatenus extra lucum locum existens tunc tendit nitor per lineam brevissimam. Zabar cit: inquit ignem suapte natura esse sublantum tenorem, & subtilem, & quia teme vergit ad natum humidum ex 2. de gener. 10. id est hoc attributum ei competere potest, qui temus, non siccus. At neque id plene factum, quia hoc attributum commune est tenui, & humido, male affluitum pro definitione humidi, cum ipsum excedat, & temu conveniat, quod potest esse siccum. Dicendum igitur est, quod per facile terminabilem alieno termino intelligitur id quod sponte sua, & quia ab intrinseco alterius rei continentis figuram subtiliter, & sequitur illi accomodat, unde quod ex gr: eam recipit, & quia coadiebat ex extrinseco facile terminabilem dici non debet, sic lana, & flappa, si in aliis quoque terminabilibus utique terminus illius, non sponte illorum terminos fecerit, sed ab extrinseco coadiebat, ita quoque terminatus ignis a fornace, aliote contingente, nam hic, illicue discursit, ut foras erumpat, quod si lambit cibam concavum, hoc ideo facit, ut quam brevi circuitu foras evadat, & si os cibam excludat, statim extinguitur, humidus vero sponte se accommodat figura continentis, & in eo consuecit ut conflat de aqua in vacuo. Dices, falso ex hoc haberi, quod neque propriis terminis facile cohibetur, atque id est siccus non est, vel siccum non erit bene definitum. Neg. conid est enim contingit in igne, non quia siccus non sit, sed quia calor in eo facit prae dominatio, quo sit, ut moderate facit vincatur voracitate caloris omnis de�paciens, & in viciniam corporis porrigens, quod si figuras igni denominaret, illum utique coherberet. Quod vero de cinere, & pulvere affrebarat, nullum proutus ingredi difficultatem, quia non lunt unum corpus continuum, sed quod ampliorum corporcularum cogeries, quae taliter disponuntur, ut ad fidem alterius corporis, vel valis accommodent, unde si unumquodque illorum per se fumantur, vel si in unum molem continuant omnia redigant, & concrecent, ut fit de luto, tunc propriam habent figuram, nec terminacionem ab alio recuperent, inlupet cinis, & arena non dicuntur fluere, sed porus labi ob materiam exiguitatem, & difcretionem.

Ad aliud dicimus neque exempla pro alla parte aliata multum urgere, quia visus enim aqua, & oleum sunt valde fluida, adhuc tamen facile detinentur vase, vel alio continente, & cius figuram se flaccit accommodant; quod si interdum humida quodam repugna evertunt, ac foras erumpunt, ut evenit de aqua aggeribus conclusa, & de vino in dolio, id utiq: ab humiditate non provenit, sed à gravitate, ut in aqua, vel à calore, ut in vino ebulliente, vel alia confundi causa. Quod autem gutta aquae interdum in orbem conglobatur, id evenit per accidens ob contraria obstantem, ut ab eo teatur: Dum vero est in glaciem concreta, retinet terminabilitatem

tem in actu primo, unde si calore solvatur, statim exhibet in actu secundum, Demum cum aqua effunditur a vase oblongo, & adhuc in aere illam retinet figuram adiut in tali statu terminata dici debet alienis terminis, scilicet terminis vasis, illa enim figura conservatur in ipsa ex impetu, quem ex illa effusione accedit, unde quo magis a vase recessit, figura illa evanescit.

QUESTIO III.

An ipsa qualitates sunt omnium prima.

26 Nostandum pro questi intelligentia ex Angel. lib. 2. de formalibus propriis 7. propriet. §. Secunda proprie, & Tractat de gener. q. 1. dum queritur hic, an prefatae qualitates sint omnium primæ, ita non fiant ex aliis prioribus qualitatibus, sed omnes alias ex ipsis, non intelligi possunt abolutè, & in omnibus generis, non enim fit comparatio cum qualitatibus spiritualibus, quandoquecumque cum ipsis nullam habeant affinitatem, vel connexionem, sed cum materialibus, & corporis, non tamen quibuscumque, quia non cum coelestibus, lux enim, & alia coeli qualitates revera sunt illi priores, nimirum dignitate, sed etiam cauflitate, quia ab influentiis coelestibus praefatae qualitates primæ maximè pendent, ita: earum primatam duxat inquirimus in ordine qualitatum materialium, & corruptibilium, in hoc enim sensu loquitur Arift de illarum primatæ 2. de gen. 7. & seq. præferuntur 1. Tatar de gen. 1. §. Secunda secundum, & quia ut docet idem ibidem, illarum qualitatum quodam sunt per se, seu in seipso sensibilis, & idem dicuntur formales, ut sunt calor, frigus, color, sapor, odor, & cæd: quodam solum in suis effectibus, & idem dicuntur virtuales, ut est virtus in succino, & magnete trahendi paleas, & ferrum, & virtutes, quas habent lapides, & plura medicamenta ad producendos varios effectus, quodam de primitate harum qualitatum moverunt in ordine ad omnes has qualitates, five formales, five virtuales, quia etiam qualitates illæ virtuales in inferioribus reportant comprehenduntur in ordine qualitatum materialium generabilium, & corruptibilium; Itaque sensus queritur, an illæ quatuor qualitates sint primæ respetu omnium qualitatum sensibilium, generabilium, & corruptibilium, ita quod omnes huiusmodi qualitates tam virtuales, quam formales ab ipsis proveniant, an vero aliquæ sint independentes, & priores, inde quodam procedit de primitate qualitatibus, & originis, non terminis, ieiunis figuram pyramidalem. Hoc tandem ultimum est falsum, tum quia elementa certam figuram ex se non habent ex 2. de Cglo, tum quia illud proprium dicitur obtinere figuram, quod in ea sicutabilitate habet, quod in flamma non cernitur, quae temper trepidat, & variatur, tum tandem quia illa pyramidalis non convenit ei per se, sed merè per accidens, quatenus extra lucum locum existens tunc tendit nitor per lineam brevissimam. Zabar cit: inquit ignem suapte natura esse sublantum tenorem, & subtilem, & quia teme vergit ad natum humidum ex 2. de gener. 10. id est hoc attributum ei competere potest, qui temus, non siccus. At neque id plene factum, quia hoc attributum commune est tenui, & humido, male affluitum pro definitione humidi, cum ipsum excedat, & temu conveniat, quod potest esse siccum. Dicendum igitur est, quod per facile terminabilem alieno termino intelligitur id quod sponte sua, & quia ab intrinseco alterius rei continentis figuram subtiliter, & sequitur illi accomodat, unde quod ex gr: eam recipit, & quia coadiebat ex extrinseco facile terminabilem dici non debet, sic lana, & flappa, si in aliis quoque terminabilibus utique terminus illius, non sponte illorum terminos fecerit, sed ab extrinseco coadiebat, ita quoque terminatus ignis a fornace, aliote contingente, nam hic, illicue discursit, ut foras erumpat, quod si lambit cibam concavum, hoc ideo facit, ut quam brevi circuitu foras evadat, & si os cibam excludat, statim extinguitur, humidus vero sponte se accommodat figura continentis, & in eo consuecit ut conflat de aqua in vacuo. Dices, falso ex hoc haberi, quod neque propriis terminis facile cohibetur, atque id est siccus non est, vel siccum non erit bene definitum. Neg. conid est enim contingit in igne, non quia siccus non sit, sed quia calor in eo facit prae dominatio, quo sit, ut moderate facit vincatur voracitate caloris omnis de�paciens, & in viciniam corporis porrigens, quod si figuras igni denominaret, illum utique coherberet. Quod vero de cinere, & pulvere affrebarat, nullum proutus ingredi difficultatem, quia non lunt unum corpus continuum, sed quod ampliorum corporcularum cogeries, quae taliter disponuntur, ut ad fidem alterius corporis, vel valis accommodent, unde si unumquodque illorum per se fumantur, vel si in unum molem continuant omnia redigant, & concrecent, ut fit de luto, tunc propriam habent figuram, nec terminacionem ab alio recuperent, inlupet cinis, & arena non dicuntur fluere, sed poros labi ob materiam exiguitatem, & difcretionem.

Ad aliud dicimus neque exempla pro alla parte aliata multum urgere, quia visus enim aqua, & oleum sunt valde fluida, adhuc tamen facile detinentur vase, vel alio continente, & cius figuram se flaccit accommodant; quod si interdum humida quodam repugna evertunt, ac foras erumpunt, ut evenit de aqua aggeribus conclusa, & de vino in dolio, id utiq: ab humiditate non provenit, sed à gravitate, ut in aqua, vel à calore, ut in vino ebulliente, vel alia confundi causa. Quod autem gutta aquae interdum in orbem conglobatur, id evenit per accidens ob contraria obstantem, ut ab eo teatur: Dum vero est in glaciem concreta, retinet terminabilitatem

mentis præter actuales, quia vel ponuntur ex hoc, quod substantia nequit immediata agere, sed medio instrumento, vel quia cum quatenus formales sunt variables, dandæ sunt aliquæ invariabilis in elementis, quarum actiones aliae reparentur, cum à contrario valde fuerint enervatae: primum effugium vanum est, tum quia quando illud concederetur de actione transeunti in exteriorum subiectum, non est opus illud etiam admittere in immunitate, tum quia adhuc quærendum manet de ipsis qualitatibus virtutibus à quo producantur, vel à substantia immediate, vel mediante alio accidente; si primum jam admittitur actione immediata in substantia, unde idem præstat de quære de qualitatibus formalibus, quod immediata proveniant à forma substantiali ab aliis, sed secundum jam datur processus in infinitum; tum quia substantia non esse immediata dicitur etiam falso primum, & similis mixta esse formaliter calida, ait autem, quod ad calorem formalis vini elli propter frigus ambiens valde remissus, & ad interioris partes redactus, sed polles per calorem stomachi qualis exsistat, & in virtute formæ substanciali recuperat toutum naturalem calorem, sicut cum aqua reducit te ad prælinum frigiditatem, & deinde canit illam calorem in corpore. At contra hoc est experientia ipsa, nam calor hic in vino quoq: sensibilis foret, cum formalis ponatur à Zab & adhuc: & tamen in nulla eius parte sentitur, quantum intima: tum quia si in aliquis extat calor, plane hic minor est calore ventriculi, quoq: sit potest illum tantum augere? tum tandem, quia venea frigida etiam calida stomacho appetit, & à calore stomachi calefacit, adhuc tamen frigiditatem calefacit in corpore, ob cuius augmentum animal interit, ergo fallent in aliis mixtis negat nequeunt huiusmodi qualitates virtuales a quicunque productivæ actualium; & si piper, & vinum petunt prius à stomacho calefacti, ut illud incensum calefaciant, id utiq: non desiderant, & frigiditas virtutis. Tandem tales virtuales qualitates etiæ terminorum elli quoque remissibus, & per consequentes reddentur elementa tandem inpotentia vel reducentur ad prælinum statum conaturalium, & aliquid inconvenit negatur ab Adversariis, tum quia videtur in mixtis qualitates virtuelles esse remissibus, ut experientia docet in pipere antiquo, & aliis mixtis alteratis, tum quia videtur illa virtuale qualitates respetu actualium se habere in partibus respetu actualium, at habitus sunt remissibus per contrarios actus, ergo, &c. Alius quoque rationes reddentur elementa tandem inpotentia vel reducentur ad prælinum statum conaturalium, & aliquid inconvenit negatur ab Adversariis, tum quia videtur in mixtis qualitates virtuelles esse remissibus, ut experientia docet in pipere antiquo, & aliis mixtis alteratis, tum quia videtur illa virtuale qualitates respetu actualium se habere in partibus respetu actualium, at habitus sunt remissibus per contrarios actus, ergo, &c. Alius quoque rationes reddentur elementa tandem inpotentia vel reducentur ad prælinum statum conaturalium, & aliquid inconvenit negatur ab Adversariis, tum quia videtur in mixtis qualitates virtuelles in mixtis in quibus tamen ipse quoq: eas admittit) quam in elementis, & fune facilissime solutio: nes, ut eas confidantur confablit, quas proinde omittimus.

28 Adversari hanc conclusionem arguit, quia signari negatur à quo aqua calefacta ad prælinum reducatur frigiditatem, nisi frigiditas virtutis, non ab humiditate aquæ, cum non contrarietur calor, non etiam à forma substanciali aquæ, cum nulla forma substancialis agat fine instrumento. Tum quia aliqui illa caliditas aquæ corrumperetur, & à nullo corrumpetur, non à forma substanciali aquæ, quia illa non contrariatur, cum substantia nihil sit contrarium, ergo à nullo corrumpitur, nisi ponatur virtualis frigiditas. Tum 3. quia ens naturale maneat cum majoribus qualitatibus disconveniens, quam convenientes, quod proutus repugnat videtur: patet hoc aliquid in aqua effervescere, que habet maiorem caliditatem adiutum, quam frigiditatem, hoc autem inconveniens est, ut ponatur virtus frigiditatem, & non videtur. Sed adhuc infat Arefius cit: fecht, supervenias esse huiusmodi virtuales qualitates, quia quicquid ab ipsi petimus, haberi potest per ipsas formas substanciales, nam sicut dicimus ab aquæ substantia produci immediate frigus, sic pariter dicere poterimus è piperis substanciali forma prodire immediate calorem. Addit, quod haec virtuales qualitas oportet ut habeat aliquam formalem entitatem, quia per esse virtuale non constituitur aliquid ad in suo genere, at quænam erit hac formalis entitas, certè finge non potest, quid futura sit (inquit nam debet esse nobilior calor, & potest producere aliam qualitatem sibi formulari similem, cujus tamen nullum velutum videamus). Cæterum effectus huiusmodi non possit substanciali formæ tribui immediate, palam est; tum quia producuntur actione transiunt (non enim pipere seipsum calefacit, sed stomachum) ad quam medium communiorum formæ substancialis non concurret, nisi medium instrumentum; tum quia tales virtutes sunt remissibus, ut ergo sibi videtur virtus frigiditatem, & non videtur. Tum 4. quia ut arget Averrho, accidentia variabilitas, licet interna, videtur producere medianum alii his, & invariabilis atq: de his qualitatibus id specialiter coliguntur ex mylerio Eucharistie, ubi remota naturalis substantia, adhuc apparet eadem virtus reparandi connaturalem frigiditatem, quando calor indebitus ab aliis externo agenti fuerit inductus. Tum tandem, quia confit, ingenitas esse à natura quibusdam mixtis virtuales qualitas, ut pipere vim ad calefacientem ventriculum cur ergo similes non etiam elementis pariter concedunt?

Ad 1. & 2. confat ex dictis dñi. Phy. cit. q. 6. art. 3. reducio nem illam fieri à forma substanciali, quæ ad actionem faltem immunitate nullo indiget instrumento: & illa caliditas corrumperatur quidem à frigiditate, quæ de novo producitur à forma substanciali ipsius aquæ, effectivè vero ab ipsam formæ substanciali, quia frigus illud in illa excitat, & illi communis solutio calefactio. Nec Arefius infinitate actus, & dicat cum Angel. inconveniens non esse, aquam flare cum maiore caliditate, quam frigiditatem, dummodo humiditas eius sit intensa, nempè supra medium elevata; concedat etiam post, aquamflare poste cum qualitatibus, que magis nituntur ad ejus corruptionem, quam conseruationem, in modo est in omni corruptione aquæ proutquid ipsa corrumpatur, & hac ratione tunc dicitur illa in statu violentio, & ad corruptionem tendere. Ad 4. patet ex ratione Doct: alata pro conclusione illud fundatum esse perennius ruinolum, & potius oppositum concidere, & reducio specierum sibi prælinum frigiditatem in Eucharistia fit immediata à Deo, qui in eo mylerio supplet qualicumque substantiam ad occultandum miraculum, nec illi necesse quicquid circa mylerium illud contingit, confectione peracta, naturæ virtus contingere; multa namque sunt à Deo ex vi antecedentis miraculi, & hoc ipsum Averrho. fateri tenetur, nisi velit in vino cum virtutis caliditate admittere quoque virtuelam frigiditatem, quod supradūt ut absurdum intulimus.

29 Ad ultimum negant aliqui etiam in mixtis virtuales qualitates, & conaturalia omnia salvare per formales, & actuales, unde inquit, piper, & vinum non calefacere ventriculum initia ad calefacientem, ut aliud substantia, idcirco opus est; ut aliud sibi formulari confimilem qualitatatem producat, quia illi agens æquivocum, non univocum, sicut de gravitate videtur, quod non aliud gravitatem producit, sed motum, ac impetus imprimat.

30 Infabis adhuc contra has virtuales mixtiorum qualitates, nam causa ex se producere alienas qualitates five univocè, five æquivocè, si applicetur paflo illius qualitatibus capaci, utiq: illius ei apingeret, cum ergo omnia mixta capacia sunt primarum qualitatibus, vnum, piper, & similia eadē in omnibus producent qualitates, si eis applicentur, quod tam non videtur, ergo si postea cum sunt in stomacho illas qualitates caufant, dicendum erit non pro-

venire

venire ab ipsis, sed à calore stomachi principaliter, tanquam excitable, & adjuvante calorem formalēm illorum. Rēcipit ut qualitas illa producatur in aliquo paflo, non sufficit, ut sit illius capax, fed etiam ut sit proportionatior tali agenti, ut ab ipso eam recipiat, non enim quodlibet potest agere in quodlibet, sed praecepit in viis virtutibus qualitatibus unum agens habet virtutem cauandū aliquem effectum in uno paflo, quem nequit in alio cauare, etiamque cendam species effectus recipere poterit; si videmus aliquas animalia ex aliquo veneno frigido inservire, non alia, etiamque in unum frigoris finit capacia; palea et capax attrahendis, fed à suciōe et imprimuntur, non à magnetis, aliqua etiam agentia finit, que licet finit causativa aliquicū effectus, illum tamē producere nequeunt nisi cum alio corpore coniungantur, vel tali modo disponantur: & hinc est, quod non in omnibus potest pipere, aut vinum calorem efficiere properū in proportionatō agentis ad pallium; concedimus tamen calorem stomachi juvare aliquo modo, ac veluti excitare virtutem calorem pipere, & vini, et illa talis excitatio non in omnibus initias feneri necessaria, ut supra diximus.

Itaque ad solutionem ultimi primum est assumptum, admittingo mixtis, ut omnes etiam Recentioris Joan. de S. Thom. Bannez, & alii & ratio disparitatis assignata est ubi fatis declaratum est, cur quod mixtis, non autem in elementis, &c. Dicimus ergo utrumque

32. *Dicimus* 2. inter qualitates corporum subluminarum sensibili-
ciliis, & caducas illæ quatuor sunt omnium primæ. Ita A-
sitor, à text. 9. n. 16; & 23. pbi ex profeso probat has qualitates esse
primæ qualitates huiusmodi corporum, unde text. 1. 15. concludit
manusplenum esse, quod omnes différunt reducuntur ad primas
qualitates, scilicet ad omnibus has ratione probari: quia primæ
qualitates in haec fieri dicuntur, que non sunt ex aliis, non ex al-
terius, sed ex infra cetero orienti, quia ratione materia & for-
ma, & privatio diebantur prima principia rerum naturalium, sed
aliæ quatuor sunt huiusmodi in coordinatione qualitatibus, de quin-
tis est in praesenti fermo, &c. quæ quidem ratio si in toto rigore
imatur, ut cum tribus rerum naturalium principiis leviter in pri-
mæ qualitatibus illæ qualitates omnino modum proportionem, ut quan-
tum vel dicens, non est admittenda, nam in isto rigore non
est competit nisi ratiocinio, lato enim in multorum lentiora ca-
porem producere poset, producitur etiam secundum alias a raritate,
cum silexatione attenuantur corpora, & caleant, & ne
sit contentio de illis qualitatibus, quæ non sunt proprie corporum
elementarium, & corripitibilium (iheras quæ sunt tunc hi compa-
tatio in primitate, ut supra diximus) sed communes etiam celestes
corporibus, faltem negari non possunt, quod à virtutibus qua-
litatis mixtorum produci non possint, piper enim producit calo-
rem, quedam venena frigus. &c. Nec etiam eis in eodem rigore
quadrat locuta condito, nam in antipodalis calor producit frigorem,
at contingit de calore flomachii in hyeme, poterat enim calor pro-
ducere siccitatem, vel humiditatem, ut patet de liquefactione ce-
lestis, & induratione luti, unde ait Arift. 4. *M. Ab initio calorem,*
& frigus humedare, excicare, indurare, & emollire; nec dicas hoc
se per accidens, quia nec etiam hoc modo principia rerum naturali-
um sunt ex iuvencis, in eodem generi principiis, quod suffi-
cit, ne currat omnino modis inter primæ principia rerum naturali-
um, & primæ qualitates in hac secunda conditione. Nen dieci-
tertia conditione convenit eis in eo rigore, ut omnes prorsus aliæ qual-
itates per le, & proximè ex omnibus illis simili fumis, vel saltem
ex aliquâ illarum, fum enim plurimæ aliæ qualitates, quæ immediata-
e ex substantiâ forma proveniunt, si enim forma elementorum
sunt imperficiuntur, habent suas proprias qualitates ab ipsi
emanantes, hoc certe forma mixtorum longe perfeccioribus den-
gandis non erit; tum quia si omnes prorsus secunda qualitates ex
haec primaria commixtione configurarentur, facile posset ad libi-
tatem produciri qualiter, color, & odor, diversimodo nempe
primæ qualitates contemplando, permixta enim sunt in talis gradu,
& in certa contemplatione, statim configurantur hic, vel illi fa-
tor, & odor, mōrū quisque velle, condicione, ut in ea con-
stitute ab ipsi non pendeat, utpote quia etiam in celibutis etiam
reperitur, atamen ut in subluminaris existit, utque latenter
motus ab ipsi trahunt originem, quatenus requiruntur in certa tem-
pore, ita de formam substantianam, à quo proxime emanant, ut nos
Tat. cit. *Secunda conditione*, lumen vero, quia non est illud quae
qualitas in intellectu competens luminoso medit, sed ab extra
facto, feliciter à lucido, lumen si lucidum erit subluminare, etiam
men aplo causatum ab illis qualitatibus pendebit, nam effectu
dependet latenter mediatè ab eo, à quo ha causa dependet, ut
autem est species sensibilis lucis, ut docet Doctor d. 3. quod ex
dicendum erit de qualitate aliæ sensibilis specie alterius qualitatibus
Qualitates item virtutales mixtorum, licet proxime à forma
attinent, atamen quia forma subluminaris illas prærequisi-
tates, id est aliæ aliquam dependentiam habebunt; & te-
nus dictus ex eo confirmari valebit, quod ex notabili vari-
tate illarum qualitatibus aliæ omnes qualitates variantur.
34. *Hæc tamen* dependency ceterarum qualitatibus à primis
ad officialem est in omnibus, ut non etiam dependebant ab aliis
bus, ne possint etiam producere sibi ipsi, nam quamplures illarum
Cælo producunt pollens quilibet produceretur
deinde attemporatæ manent, & tamen contrarias habent quæ
secundas, multa enim sunt frigida, quæ non sunt fulba, & re-
tina calida, quæ non sunt nigra, quod argumento ei non temporatæ
olla commixtione, & attemporatum primarum qualitatibus feci-
tas oris, atiopq; levi artifici pollens quilibet produceretur
& saporem, ut supra arguebamus, sed ipsam quoque substan-
tiæ formam, diversaque eis virtutes ad illarum productionem
concurserunt; hoc tamen temper verum est, quod in subluminaris
currit illæ qualitates, vel aliquæ illarum ad productionem
ceterarum vel proxime, vel remotè, & dispositio, ut diximus
quæ qualitates secundæ vel oriuntur immediate ex primis, vel
forma subluminari mixti, quæ cum mediis primis qualitatibus res
da fuerit, conseqüenter qualitates ab ipsa resultantes, à primis
qua mediatè dependent, ac etiam dispositio, quæ qualitates primis
sunt veluti ad qualitates secundas recipiendas; & deinde
hac doctrina solvuntur quæcumque obici pollent contra primatas
illarum qualitatibus. Cum autem secundis qualitatibus à primis produ-
ctis, id non ita intelligendum est, quæ efficiuntur à primis produc-
tor, sed ex pugna elementorum cuius à principaliore mihi
productum quæ ex materia, sic proportioniter ipsa mixta prima
qualitatibus diversimodo affecta secundas producent, ex quibus
tem combinationibus primarum singulae qualitates secundæ or-
tur, sive discutunt Zanard, in universo elementarii q. 6. fed ele-
ctor valde Angel. 1. de form. propri. p. 210.

Q U A E S T I O N E IV

An omnibus ipsis qualitatibus convenientia activitas, & resiliencia, & quomodo.

procedunt, etiam in particulari quandoque contingat aliquam primarum qualitatum ab aliis produci; dicuntur primae ex fuscatione conditione, non quia per accidens interdum una ex alia non fiat, sed quia non habent qualitates secundae, que semper supponunt primas, nulla namque illarum alteram necessarij supponit, sicut etiam & fuscitas potest esse fine calore, & frigore, & quilibet altera esse fine unaquaque earum, unde quo adhuc sunt omnes, & singulae sequuntur ut Aris, docet 2. de gener. 2. & Doctor. v. d. 4.2. & 4.3. & 4.4. Quapropter faliū est illi, quod aetat Catulpi, ciat, humilitatem, & fuscitatem ex frigore, & calore per se prouenire, quia huminitas conjuguntur in aqua cum frigitate, in igne fuscitas cum fummo calore, & e contra fuscitas cum frigore in terra, humilitatis cum calore in aere, praeterim in Ariflō fent. ergo per se qualitates ille ex frigore, vel calore, aut amborum commixtione non proueniunt, sed sunt sequē primae, ac illae.

33 Denum tertia conditio ita eis aptari debet, ut omnes aliae
qualitates in generabilibus, & cœdus corporibus ab eis quoquo-
modo dependant, proximè scilicet, remotè, ac difpositivè, ut
inductione probari posset, nam qualitates sensibilis vel pertinent
ad levum, tardi, ut levitate, leve, durum, molle, lubricum, a-
ridum, alperum, lene, calidum, & tempe, calidum, frigidum, humidum,
& secum, palam autem est, quod omnes illas ab ipsis quatuor ultimis
proveniunt, vel ex permissione illarum, quatenus una predominans
naturæ est, v.g. molle, lubricum, leve, & tenue ex humido predominan-
te; durum vero, aridum, alperum, & crassum ex secco predominan-
te, non sunt, & denitas non ponuntur, quia revera qualitates
non sunt, ut inferius videbitur. Vel pertinent ad levum sensibilem, ut la-
pores, & haec quoque orientur ex ipsis primis ex Arist. de sensu, & fenestr. c.4, quo in loco dicendum referat ad calorem predominantem,
acritatem vero ad frigus. Vel pertinent ad olfactum, ut odores, &
illæ quoq; ex ipsis oriuntur ex predominio calidi, & humidum secundum
Arist. ibid. 5. &c. 2 de Anim. 9. Vel pertinent ad auditum, ut
sonus, & illæ, licet immediatè ex primis ortum non habeant, ta-
men qui dependant ex aliis qualitatibus ab ipsis quatuor causatis
principiis ex duritate, id est mediata falem ab ipsis dependent, ut ha-
bet Arist. fæct. 1. t. pr. Vel tandem ad vitium attinent, ut colores,
& lux, & quidem colores ab ipsis proveniunt, ut notavit Scot. d. 4. 49.
quæst. 1. s. A. unde Arifot. fed. ultimum problem. albedinem ad frigus,
nigredinem vero ad calorem reduxit, lux vero, licet in sua communi-
tate ab ipsi non pendeat, ut potest quia etiam in coelē libibus corporis
repteriorum, attamen ut in sublunaribus existit, utique salem re-
motè ab ipsis trahunt originem, quatenus requiruntur in certa temperie
ad formam sublancialem, à qua proxime emanant, ut notavite
Tat. cit. §. Secundo feniendum, lumen vero, quia non est quædam
qualitas ab intrinseco competens luminoso medio; sed ab extrin-
seco, scilicet à lucido, hinc si lucidum erit sublunare, etiam lu-
men ab ipso cauatum ab illis qualitatibus pendebit, nam effectus
dependet falem mediata ab eo, à qua sua causa dependet, lumen
autem est species sensibilis lucis, ut docet Doctor. d. 13. quod etiam
dicendum erit de qualibet alia sensibili specie alterius qualitatib;
Qualitates item virtutales mixtæ, licet proximè à forma di-
mant, attamen quia forma substantialis illas praesurabit qualita-
tates, id est illas aliquam dependentiam habent, & totus
hic dulciorus ex eo confirmari valeret, quod ex notabilis varia-
tione illarum qualitatibus aliae omnes qualitates variarunt.

34 Hec tamen dependéntia ceterarum qualitatum à primis non adeo essentiales eñi in omnibus, ut non etiam dependant ab aliis rebus, nec possint etiam producere sine ipsis, nam quæcumque illarum à Cœlo produci possunt, & multa inquit in quibus primæ qualitates eodem modo attemperantur maestæ, & tamen contrariae habent qualitates secundæ, multa enim sunt frigida, quæ non sunt alba, & multa calida, que non sunt nigra, quod argumento eñi non temper ex sola commixtione, & attemperatione primarum qualitatum secundæ oriri, aliquo levè artifici pollemus quilibet producere colorē, & fæpore, ut supra arguebamus, sed ipsam quoque substantiam formam, diversaque eius virtutes ad illarum productionem concurrent; hoc tamen semper verum est, quod in sublunaribus currunt illæ qualiteræ qualitates, vel aliqua illarum ad productionem carcerum vel proximè, vel remotè, & dispositivè, ut diximus, quæ qualitas secundæ vel orientur immediate ex primis, vel ex forma substantiarum mixta, cum mediis primis quæ latibus producda fuerit, consequenter qualitates ab ipsa refluentib; à primis quoque mediatis dependent, ac etiam dispositivæ, quia qualitates primæ sunt veluti dispositiones ad qualitates secundæ recipiendas, & ex hac doctrina solvantur quæ cunque obici possunt contra primatitudinem illarum qualitatum. Cum vero audi secundas quæ qualitas à primis oriuntur, id non ita intelligendum est, quia efficienter à primis producantur, sed sicut ex pugna elementorum, cum principaliores mixta producent quæ ex materia, sive proportionatior ipsa mixta primis qualitatibus diversimodo affecta secundas producent, ex quibus autem combinationibus primarum singulari qualitate secundæ orantur, fuisse discutit Zanard, in univerbi elementari q. 6 fed eleganter valde Angelij de form. propriet. p. 210.

33 **P**ro intelligentia quæst̄i expendendum est, quid sit activitas, & resistentia, & quomodo differant, & quidem quid sit activitas constat fæsi ex dictis dñi. **P**hyse. q. 3. c. enim ipsa virtus agentis, qua efficienter aliquem producit effectum; & difficultate explicare, quid sit resistentia, de qua fæsi agunt **S**uar. disp. 43. **M**et. **s**ect. 1. **R**uivis 1. de gen. trist. ac. & read. q. 1. **A**rcf. 1. de gen. q. 4.7. & **A**verla's q. 39. secđ. 9. breviter dicimus, quod resistentia est, quia impeditur, vel retardatur actio contraria, ne hat vel totitatem vel non tam citio, aut tanta intensione, aut perfectione, & est duplex una adiva, altera formalis, que ab aliis dicitur passiva, prima (hæc non tam propriè dicatur resistentia) est ipsam actio agentis, sicut potentia resistitiva activa est ipsamet potentia agentis, in quantum potest contraria debilitavit adivam virtutem ipsius, ne in idem agens reagat, vel non tanto velocitate, & intensione, ut ignis celorum.

lum calefacit aquam, verum etiam debilitat virtutem aquæ, ne in ipsum ignem reagat, non tam citio, & intensè; unde solum activis qualitatibus convenit, & colligitur ex Doctore, ubicunque reactio nem concedit, ut in 4. d. 44. q. 1. D.

36. Resistentia vera formalis (qua proprie est resistentia) ut dicitur in Scoto 2.d.2. qd.9. qd.9. & 4.d.1.i.g. F. & 4.d.9. qufd.16. adius intellectus, non est quodam actio, cum etiam res non alicuius conveniat, ut cum lapis duris resistit, & dividatur, & gravitate, ne moveatur; tamen quia aliud est reagere, & aliud resistere, etenim hoc fieri potest fine ipsius, immo potius est negatio passionis; impossibilitas enim inquit Dogt. d.49. cit. non est nisi negatio posse pati, & resistentia, & illud dicunt resistere agenti, quod non patitur ab ipsius acto; sed actualis resistentia formalis dupliciter explicari potest, vel per negationem, vel per affirmationem, primo modo explicari potest, ut Dogtre in §. citat, quod fit negatio actionis ab agente, & passionis.

in subiecto vel totalis, vel non tam intensa, & velocis, unde connotat applicationem agentis obdientis, & oppugnantis; secundummodo explicatur a Doct. 4. d. 7. quæst. citat dum ait eis quandam manutinem, seu perficiuntim in proprio statu, tunc igitur res ad resistit, quando querit durare, & perfectione ad præsentiam contrari opposantibus in eodem statu, & se duratio propriæ dictæ re existimat, ita frigus aquæ resolutus igni, ne subiecto calorem inducat in eam, & hoc sua preuentia, & inexsistens in aqua, aer nullo modo reflectit luminosum quia flatum luminosum inducit formam in aere, lapsus gravitate reflectit motori, ne ab illo loco amoveatur, vel non tantum faciliter, sed adhuc majori conatu. Cum igitur hæc formalis resistit, non fit aliud, quam duratio rei in suo statu, ne ab agenti oppugnante deturbetur, juxta illud poetæ. *Dura, & vixit rebus forse secundis, & cubiliter formæ, five activæ, five non active convenier.* Potentia autem resistitiva formalis est ipsam entitas rei perficiens, nam Arispol. cap. de qualitate in præd. aut durum significare potentiam, quia obstat, quo minus facile feciri possit, non videtur autem necessaria aliqua alia diffinda potentia ad resistendum, praescindendo enim a quacunque virtute, adhuc frigus existendo in aqua impedit actionem caloris, quia ex se propriam appetit conservationem & existimat; quod si placet hanc ponere potentiam diffindam, ut Arispol. ibi velle videtur, & nos cum eo dis. 7. log. q. 3. art. 2. non renegamus, & forte hoc erit magis consequens ad ea, quæ mox diffringuntur, hoc notato. *

3. Diversum triplex finitus & qualitatis. Ita habent variationem, ut

37. Dicimus primo; linguis qualitates illas habere poterant activitatem unicavim ad agendum in contraria, cum tali ordine, ut magis actius in calor omnibus aliis, deinde frigus, poterit humiditas, ultimo loco siccitas. Conclusio; quod utramque partem communis est apud omnes. Mar. 2. de gen. quer. 19. Saxo. ib. quer. 6. Venet. c. 13. summa. Tolet. ibid. 3.9. Conimbr. 13. 1. & 15. artic. 3. Tien. de react. Angel. 4.45. Ruy. 1. de gen. tracl. dead. & react. qu. 2. Aver. fam. 41. lect. 6. Arez. 2. de gen. 2.9. Mercon. volum. 1. dilucid. 1.18. Zab. lib. de qual. element. p. 5. Contar. tom. 2. diph. perip. de primis qual. & aliis. Perip. Et quidem quantum spectat ad actualitatem, jam abunde probata est q. 1. huius diph. addimus autem unquamque adhuc per se esse in iuxta contraria, quia in alian non contraria, non agit per se & directe, pugna namque inter contraria veratur, sed indirecte tantum, & per accidens, ut diximus n. 17. Quia autem ad ordinem activitatis inter eas allignatum probatur, quia illud agens est activius, quod in majori distanca suam protractabit actionem, & citius, fed in majori distanca, ac vehementius agit calor, quam frigus, & humidum, quam siccum, cuius rei signum est, quia minus detinere poterit maius in corpore calido, quam frigido, & rursum minus in frigido, quam in humido, quia et si ma-

nam puto diutius detiniri in corpore humidissimo, non tamen frigidissimo; citius enim humidum humectat quam secum, unde in locis humidis habitantes facilius, & citius humiditatem contrahunt, quam degentes in locis secis faciliat, ergo, &c.

¶ 38 Sed contra primam partem conclusionis praeceps jam obiecta x. huius diffidit adhuc folia obicit tria Arisof. autoritas, quia a de gen. 6. & 4. Met. c. i., fulvo calorem, & frigoris vocat, qualitates ad ipsas, humidum terro, & facitatem pallivas. Respondit ex Angel. cit. caliditatem, & frigiditatem dici activas, ceteras pallivas, non quia singulæ non sive active, & similiter producibile uno modo, sed triplici ratione, primo quidem, quia illæ fortius, velocius, & sensibilis agunt, illæ autem minus, & ide illæ per excellentiam vocantur active, illæ vero pallivas, quia parvæ activæ, quam gloriam adhibent. Marof. Saxon. Arel. cit. & Tat. Secundum, quia illæ plus resistent, quam illæ, quæ est eti conditione potius. Tertio tandem quia subiecta harum durum, in quantum talia dicuntur pallivæ magis, vel minus, prout humidum dicitur bene terminabile termino alieno, & male termino proprio, sicutum autem est contra dictum bene terminabile termino propriæ, male autem alieno, terminari autem est pati, fatus est diverso congregare, & diligere, quod convenit calori, & frigori, est quoddam agere, & in hunc modum luculentem fe explicit Arisof. 4. Met. c. i. & hanc expositionem recipiunt. Tol. Mercen. & Averla cit. quam tradiderunt Philonen. Nilphus, D. Thom. & ali, quæ certè conformior est ad contextum litteræ ut diff. 7. q. a. dicimus.

Deinde contra alteram conclusionis partem de ordine activitatis inter eas constituto lese offert difficultas, quod siccitas, & humiditas sint activiores aliis dubius, nam videmus flatum ac pannus, vel lignum in aqua immigetur, subito fit humidus quod non contingit in calore, etiam si in fornacem lignum mittatur. Rursus dentias

materia magis iuvat ad agendum, at siccitas plerumq; reperitur in materia densa, qua ratione frigidum quoque erit activius calore. Respond. ad 1. quod corpus illud aquæ immersum, ut notat Arisot. de gen. 14. &c. Dof. 4. d. 49. q. 16. supra F. ab initio maledictionis non

ad gen. 44. CC. Dicitur ad gen. 44. 10. ut p. 14. ad hunc modum actiones sunt dicitur verum humidum, itaut verum humiditas quae producitur acho-
ne univoca aliam humiditatem in ligno, vel panno, fed dictur
udem, vel irrigatum, quia potius in quedam adhaefio partium
aque circa lignum, & panum, unde si aqua solum in superficie eit
recepta, dictur uadem, si adhuc profundatim em permevit, dictus
irrigatum, verum tamen eius progressu temporis hieratidem corpus
illud verum humidum per veram productionem humiditatis in eo. Ad
2. occurrunt ex dendris &c. fed denitate in non magis uare ad pro-
ducendum intensiorē efficiunt, fed ad citius, & distantius agen-
dum, unde solum juvat actionem, non autem reddit materialiam
intensivē actionem, sed ipsam relinquat in eodem gradu activita-
tis immixta, & id est negatur consequent.

39 Dicimus resistentia formalis convenientiam omnibus illis qualitatibus ordine opposito illi, quo eis competit activitas; hoc feliciter modo, ut quae illi minus activa, sit magis resistens, & quae magis activa, minus resistens, unde sicut in activitate primum locum obtinet calor, & frigus, 3. humiditas, 4. fuscitas; et in resistencia ex opposito primo locum tenet resistentia, 2. humiditas, 3. frigus, 4. caliditas. Ia. Auditor omnes cit. pro t.1.cord. & eft contra Valles, controver. II. ad Tyrone, Martini 3. lib.de gen. 9. q. 3. Niphemus edib. libr. comm. 19. 9. q. 3. & alios paucos volentes resistentiam his qualitatibus competere eo ordine, quo eis adscribuntur activitatis. Notanter verò fermi fit in conclusione de resistentia formalis, non autem activa, quia hæc resistunt, ut duximus initio quecumque non eß ab ipsa actione diversa, atque idcirco potentia resistutiva activa eodem profuso modo, aordine eius convenit, ac ipsa potentia activa, & effectiva; Probatur quoad utramque partem, & quidem quoad primam, quod haec resistentia formalis omnibus convenienter, eft de clara, quia qualibet forma eft in subiecto, sua existentia, & informatione impedit, ne alia incompositioris forma intrudatur, ergo multò magis forma contraria, ut sunt calor, & frigus ad invicem, humiditas, & fuscitas. Probatur etiam quod alteram partem de ordinatio flatu in refutando, quia utique datur magis, & minus in potentia resistutiva ut colligitur ex Artilot, in predicatione qualitatis, & Physic. 71. ubi adducit exempla de molli, & duro reprobations, & de medio raro, & denso in ordine ad motum, haec autem potentia resistutiva, ut dicitur, non est invenire, sed invenire, ut dicitur.

nequit activiori convenire, quia si activior effet magis quoque resiftitiva, nunquam poterit a contraria vincit, immo activior tollat aliam defluere, quod est contra ordinem universi, ergo quia omnia pondera, & mensura facta sunt, debet aliquid esse in minus activa, ita posuit Doctor 4. dicitur resiftitiva, & compenari excellit in activitatis ita notavit Doctor 4. dicitur q. 3. infra b. ubi docet, quod lices in elementis fit contrarie, et tamen proportionatae qualitates hinc inde agendo, & resiftendo, quare enim ignis non comburit omnia elementa, cum sit majoris activitatis & non videtur ratio (ut Doctor 4. n. iuxta proportionem, vel adequationem alterius) in resiftendo virius sit in aegro, & haec est ratio a posteriori deducta ex legibus divinae providentiae; & quod talis inter eas qualitates servetur ordo in resiftendo, docet experientia ipsa, nam gutta super mappam bene siccam fumam diu filia fastiglobata ob resiftentiam fuscit, tunc tamen gravitate fuasiliabatur labet, atque diffundit de humido itate ad frigiditatem comparata idem patet quia aqua facilius calidet, quam deficeunt, non alatione, nisi quia actioni ignis relutum magis humiditas, quam frigida; & de frigiditate ad caliditatem idem constat, citius enim, & facilius aqua calidat frigide, quam frigida calidat ob maiorem resiftentiam frigiditatis, & minorem humiditatis.

40 At dices hic non bene colligi maiorem resistentiam in minus activis, ex eo enim, quod calor difficile vincat frigus, non magis colligi potest resistentia ex parte frigoris, quam modica adest virtus ex parte caloris, ex utroque enim capite oriri potest tarditas actions. Respondet hinc colligi, cum experientia confit, calorem esse frigore actiuum, cum videmus calorem difficile frigus ab aqua expellere, hoc fanè tribui neguit modice activitatis ignis, nam ex actione in aliis constitut activissimum est, sed re- dicti debet in resistentiam frigoris.

Solet etiam hujus rei reddi aliqua ratio à priori, quia nimirum

Sicut etiam enim per rea aliud ratio a priori, quia nimis dentitas corporis multum juvare ad resiliendum contrario, per densitatem enim magis uniuersit, & confusam ut partes formae adinvicem, virtus autem unita fortior est ad te fundam ceteris paribus; ergo corpora densiora erunt quoque magis resiliutiva ceteris paribus, ex eis elementis tera, cui predominantur ficitas, et densior aqua, aqua eti denior aere, & aer igne, ergo terra erit magis resiliutiva, quam aqua, & sic de aliis. Hac tamen ratio, quam Ruyius affect loc. cit. non multum ponderis habet, dentitas enim non minus ad resistendum, quam ad agendum, id est Arethus rationem a priori deducit ex majori, & minori materialitate formatum, nam magis resistitudo videtur oriri ex majori inchoatione in materia, quo autem forma esti magis materialis, illi magis adherent, at illa, que esti magis materialis, est etiam minus activa. Neque hac ratio quadrata, nam admissio etiam quod resistitentia oritur ex majori inchoatione in materia, probandum illi erat, quod forma magis materialis majoris nexu copularum cum materia, quam minus materialis; formae enim Celerorum, que sunt minus materialies his inferioribus, majori nexu materiae sunt conexae, quam sit inferioris, & quando etiam id admetitteretur, adhuc illi probandum remanebat, quod una sint materialiter alia, & docere, quemam illarum sit maris, vel riuus materiales.